

Manden fra Fårtoft

af Anne-Louise Haack Olsen

Dette er historien om et skelet, der gik så gruelig meget igennem, men til sidst kom til ære og værdighed og fik sin rette plads på museets hylder – og oven i købet kom med i et stort, internationalt forskningsprojekt.

Historien begynder i 1920, hvor husmand Chr. Degn i Fårtoft fandt en stenkiste på sin mark. I kisten lå et skelet og noget bronze, og fundet blev meldt til P. L. Hald, Thisted Museums daværende og mangeårige leder. På grund af dårligt vejr trak det ud med at få undersøgt graven, så den utålmodige finder åbnede selv kisten og tog en bronzedolk op. Ikke uforståeligt var Hald utilfreds med denne fremgangsmåde, og det endte med, at kisten med skelettet blev liggende, uden at der skete mere.

Otte år senere hørte overretssagfører H. Billeskov-Jansen, én af museets trofaste støtter, om fundet og tog derud for at undersøge kisten. Den lå der endnu, og knoglerne var mirakuløst nok stadig i behold efter at have ligget utildækket i otte år. Knoglerne kom med til museet, men dolken var stadig hos finderen. I 1945 kom den dog også ind på museet.

Da havde knoglerne allerede stået i mange år på en hylde, og deres eksistens var blevet glemt, så da et stort værk om ældre bronzealders gravfund i Danmark, Slesvig-Holsten og Niedersachsen for nogle år siden udkom med alle kendte fund fra Thy, blev dolken omtalt som et enkeltfund fra Fårtoft med ukendt fundsted. Man kunne dog godt være kommet det nærmere, for i sagen anføres et matrikelnummer – »nr. 6e af Faartoft« – og netop på denne matrikel er der registreret en fuldstændig sløjfet gravhøj, der blev beskrevet således i 1913, syv år før Chr. Degn fandt stenkisten: »Ringe, ganske flad Højning, nu vist helt naturlig. Iflg. Medd. er her optaget et Lerkar, omset med flade Sten, delvis »Bleger«. Sten optages

vedblivende.« Der er næppe tvivl om, at stenkisten med dolken hører til denne høj. Men hvad var der blevet af knoglerne?

I øjeblikket er museet ved at gennemgå magasinerne grundigt for at få alle uregistrerede fund ind i systemet, og ét af de fund, der dukkede op, var en papkasse med store dele af et skelet, hvori der blot lå en konvolut med påskriften »Faartoft«. Desuden var der en grundig, maskinskrevet beskrivelse af knoglerne med overskriften »Undersøgelse af skeletdele fra Bronzealdergravfund«. Knoglerne var forsynet med sirlige, håndskrevne sedler, der fortalte, hvor på kroppen de havde siddet – men ikke noget om hvilket fund de tilhørte. Beskrivelsen var, ifølge en håndskrevet påtegning, foretaget af »Læge K. Westh«. På baggrund af stedsangivelsen Fårtoft er det rimeligt at antage, at det drejer sig om de knogler, som Billeskov-Jansen hentede i 1928, men lidt uafhængigt bevismateriale ville være en fordel. Måske kunne læge Westh hjælpe os – hvem var han, og hvornår virkede han i Thy?

Et opslag på Google gav en henvisning til *Historisk Aarbog for Thisted Amt* fra 1928, hvor en beskrivelse af Thy på latin, »Thya illustranda«, bringes i en dansk oversættelse ved – læge K. Westh. Dermed er det bevist, at han i 1928 havde forbindelse til Historisk Samfund og uden tvivl kendte både Billeskov-Jansen og museumsleder Hald. Det gør det meget sandsynligt, at Billeskov-Jansen eller Hald ville gå til ham for at få bestemt knoglerne. Knud Westh var i øvrigt læge i Thisted gennem en årrække.

Knoglerne stammer ifølge læge Westh fra en kraftig og velvoksen mand, hvis højde ud fra lårbensknoglens længde anslås til mellem 178 og 193 cm. Et specielt træk er, at sømmen mellem de to halvdele af den forreste del af kraniet ikke er vokset sammen, som den normalt er ved voksne

Knogler med læge Westh's påskrift. Foto: Klaus Madsen.

Udtagning af knogleprøve. Foto: Anne-Louise Haack Olsen.

individer. Dette ses af og til også i dag og skyldes en genetisk defekt.

Netop da knoglerne dukkede op igen efter de mange års glemsel, havde museet besøg af en medarbejder fra et internationalt forskningsprojekt, der undersøger sammenhængen mellem udviklingen i det fysiske miljø og menneskenes livsgrundlag og ernæring i Limfjords- og Kattegatområdet op gennem oldtiden. En stor del af arbejdet omfatter analyser af bevarede, ubrændte knogler fra veldaterede fund i området, og her har Museum Thy et stort materiale på grund af den kalkholdige undergrund, der giver gode bevaringsmuligheder for knogler. Nu kom der helt uventet et »nyt« fund, som gennem bronzedolken kan dateres til ældre bronzealder og stædfæstes til en sløjfet gravhøj i umiddelbar nærhed af Limfjorden. Så det første, der skete med manden

fra Fårtoft, var, at der blev savet et lille stykke af én af hans armknogler i videnskabens tjeneste. Til gengæld kan han være med til at gøre os kloge på levevilkårene for bronzealderens mennesker i vort område.

I de senere år har netop Fårtoft-området været i centrum, når det gælder udforskningen af bronzealderens bebyggelse i Thy. I takt med at Thisted by vokser mod øst, er der undersøgt store områder med huse fra netop det afsnit af bronzealderen, hvor Fårtoft-manden levede, og det er ikke urimeligt at antage, at han har boet i ét af de mange bronzealderhuse, der er udgravet ved Fårtoft.

.....

Anne-Louise Haack Olesen
Født 1951. Forhistorisk arkæolog. Museumsinspektør ved Museum Thy.

Bronzedolken. Den lange spids har været omsluttet af et fæste af organisk materiale. Foto: Klaus Madsen.